

Trubarjev simpozij v Rimu

V Slovenskem papeškem zavodu *Slovenik* v Rimu je ob 500. obletnici rojstva Primoža Trubarja (1508–1586) med 15. in 20. septembrom 2008 potekal 26. znanstveni simpozij, ki sta ga pripravila *Slovenska teološka akademija* v Rimu in *Inštitut za zgodovino Cerkve* pri Teološki fakulteti Univerze v Ljubljani. Tovrstni simpoziji potekajo že od leta 1983 in obravnavajo pomembne osebnosti v cerkveni zgodovini, predvsem iz vrst slovenskih škofov. Letos so si organizatorji s simpozijem o Trubarju zadali nalogo, da ga v jubilejnem letu predstavijo pod teološkim vidikom. Prvi Trubarjev teološki simpozij je v organizaciji ljubljanske *Teološke fakultete* potekal že leta 1986, vendar javnost z izsledki zaradi ideoloških predsodkov ni bila seznanjena.

Trideset predavateljev je predstavilo Trubarjevo osebnost, zgodovinske okoliščine tedanjega časa, njegov odnos do nemških in švicarskih protestantov, njegove teološke nazore glede zakramentov, opravičenja, antropologije, cerkvenega izročila, ljudskih pobožnosti, etike, *Svetega pisma* ter njegov odnos do katoliške Cerkve, pravoslavja in islama, osvetlili pa so tudi Trubarjeve prvotiske v knjižnicah, njegovo pastoralno dejavnost ter vlogo in pomen za današnji čas.

V torek dopoldne je prof. Andrej Vovk predstavil Trubarjevo življenjsko pot, dr. France Oražem Trubarjevo odločitev za protestantizem, dr. Metod Benedik OFMCap namen Trubarje odločitve za protestantizem, dr. France M. Dolinar pa Trubarjev odnos do ljubljanskih škofov. V popoldanskem delu je bilo pet predavanj, in sicer dr. Andrej Saje je predstavil Trubarjev odnos do papeža, njegovo ekleziologijo in delo *Cerkovna ordninga* pa dr. Jožko Markuža. Dr. Avguštin Lah je osvetlil Trubarjevo pojmovanje Boga Stvarnika, o njegovi kristologiji in pnevmatologiji je predaval dr. Anton Štrukelj, eshatološke poglede pa je orisal dr. Ciril Sorč.

V sredo popoldne so izsledke Trubarjevih teoloških pogledov prikazali: p. dr. Mari Osredkar OFM nauk o opravičenju, škof msgr. dr. Marjan Turnšek nauk o krstu, p. Slavko Kranjc OFMConv nauk o evharistiji, dr. Janez Vodičar SDB odnos do duhovništva, dr. Marijan Peklaj odnos *Svetega pisma*, ga. Fanika Vrečko pa Trubarjevo antropologijo.

V četrtek dopoldne je dr. Bogdan Dolenc avditoriju približal Trubarjev odnos do cerkvenega izročila, dr. Roman Globokar pa njegov pogled na etiko. O Trubarjevih idejnih očetih, na katere se je močno naslanjal, sta spregovorila dr. Andrej Šegula OFMConv in dr. Bogdan

Kolar SDB; prvi je predstavil Trubarjev odnos do Luthra, Calvina in Zwinglija, drugi pa škofa Bonoma in Vergerija ter švicarskega reformatorja Bullingerja. Slovensko protestantsko Cerkev je osvetlila ga. Breda Dvořák, odnos do ljudskih pobožnosti pa dr. Rafko Valenčič.

V petek dopoldne so nastopili naslednji predavatelji: dr. Stanko Gerjolj CM je predstavil katekizme, dr. Matjaž Ambrožič pa odnos do katolicizma po augsburški veroizpovedi. Dr. Maksimilijan Matjaž je spregovoril o Trubarjevem prevajanju *Svetega pisma*, dr. Zvone Štrubelj o Trubarjevi osebnosti, dr. Edo Škulj pa o odnosu do cerkvenega petja. V popoldanskem delu je dr. Marijan Smolik razpravljal o Trubarjevih prvotiskih po knjižnicah, dr. Stane Granda o Trubarjevem poviševanju in poniževanju katolicizma, dr. Vinko Škafar OFMCap pa o Trubarjevem odnosu do pravoslavlja in islama. Predavanje o Trubarjevi pastoralni dejavnosti je pripravil dr. Peter Kvaternik.

Letošnji teološki simpozij je skušal Trubarjevo osebnost na celovit način umestiti v njegov prostor in čas. Predavatelji so orisali tedanje politične razmere, stanje v katoliški Cerkvi ter odnos Cerkve do tedanje države. Trubar se je kot katoliški duhovnik za protestantizem začel zanimati pod vplivom knjig, njegovemu odporu do katoliške Cerkve pa je botrovalo nezdravo in čudaško versko življenje, ki je zaznamovalo njegovo mladost.

Ustanovitev protestantske Cerkve na tedanjih slovenskih tleh ni bila mogoča zaradi tedaj veljavnega pravnega reda družbe, ki je temeljil na *augsburškem verskem miru*. Pogodba je na ozemlju cesarstva dovoljevala dve krščanski veroizpovedi, znotraj teritorialne države pa je bila veroizpoved lahko le ena, na naših tleh katoliška. Čeprav se je Trubar bolj nagibal k švicarski reformaciji, se je kasneje iz praktičnih razlogov odločil za augsburško veroizpoved, ker je wittenberški vojvoda finančno podprl njegov knjižni program.

Trubar je v svoji delih skušal pojasniti skladnost protestantizma s *Svetim pismom* in cerkvenim izročilom, hkrati pa je nasprotoval katoliškemu pojmovanju evharistije, celibata, redovništva, spovedne prakse, posta, čaščenja svetnikov, romanj in papeške ter škofovske jurisdikcije. V Trubarjevih katekizmih izstopa metoda poučevanja verskega nauka, ki temelji na upoštevanju poslušalca. Bil je prvi pedagog, ki je svoj nauk širšim množicam podajal v obliki pesmi.

Trubar je o Jezusu Kristusu govoril v povezavi z naukom o opravičenju po veri, o Svetem Duhu pa v razlagi Kristusovega učlovečenja ter v veroizpovedi. Svoja etična načela, ki temeljijo na Božji besedi kot edini avtoriteti, je razlagal predvsem v katekizmu in v pridigah. Zastopal je stališče, da dobra dela k zveličanju ne prispevajo ničesar. Ne glede na to, kakšno je delo in s kakšnim namenom je opravljeno, je njegova vrednost odvisna od vere, ki jo ima vernik. Kar zadeva mo-

ralno področje, posameznik ne potrebuje nobenega posredništva – edini vir spoznanja Božje volje za posameznikovo življenje je Božja beseda. Trubar je zavračal nauk o spremenjenju, zagovarjal pa je le tiste dele sv. maše, ki jih je mogel utemeljiti na svetopisemski osnovi. Evharistije ni razumel kot daritev, temveč zgolj kot zahvalo. Po njegovem prepričanju posvečenih darov Bogu ni mogoče darovati, ker so le-ti Božji dar ljudem. Nasprotoval je molitvam za rajne in priporočanju svetnikom. Čeprav zgoraj našeta stališča niso v skladu s katoliško teologijo, je bil Trubar po drugi strani *preroški*. Božjo besedo je razumel kot integralni del bogoslužja, petje psalmov pa kot osnovne glasbene sestavine sv. maše. Veliko se je posvečal liturgičnim pesmim, ki razlagajo krščanski nauk.

Ob izbruhu reformacije je enega izmed glavnih razlogov za nerazumevanje med katoliškimi in protestantskimi teologi predstavljal različen odgovor na vprašanje, kako se grešnik lahko približa Bogu. Katoličani so trdili, da človeka opravičuje kesanje, ki iz krivčnika naredi pravičnega ter pokora in dobra dela, protestanti pa so bili prepričani, da človeka opravičuje le vera v Jezusa Kristusa. Tridentinski koncil (1545–1563) je z *Odlokom o opravičenju* (1547) potrdil, da je človek opravičen le zaradi Kristusovega zasluženja, kar pa Trubar iz neznanih razlogov ni upošteval in je v svojih spisih kritiziral predkoncilski cerkveni nauk. Trubarjevi očitki so se nanašali predvsem na poenostavljeno verovanje preprostega slovenskega katoličana.

Trubar *Svetega pisma* ni prevajal toliko iz literarne, jezikovne ali kulturne vneme, temveč z namenom, da bi med Slovenci širil novo vero. Po zaslugi akademika prof. dr. Jožeta Krašovca je bilo leta 2007 v mednarodni zbirki *Biblia Slavica* ponatisnjenih šest Trubarjevih prevodov svetopisemskih besedil, ki so bili do sedaj raziskovalcem praktično nedostopni. Faksimilna izdaja teh del tako omogoča novo možnost proučevanja najstarejših slovenskih bibličnih prevodov.

Gonilni sili Trubarjevega dela sta bili globoka vera v Boga in ljubezen do Slovencev. Resnico o sebi in o Bogu, ki jo je iskreno iskal, je želel posredovati vernikom. Kot prvi slovenski reformator je neukim ljudem želel s preprosto pisano besedo približati resnico o pravi krščanski veri.

Predavatelji so potrdili domnevo, da je prva slovenska knjiga (1550) nastala izključno iz verskih nagibov in pastoralnih potreb. Trubar se je bolj kot samostojen teološki mislec izkazal predvsem v pridigarski vlogi in kot pisec knjig, kjer je od svojih učiteljev povzel in na ljudem razumljiv način približal protestantski nauk. Da bi njegov nauk dosegel čim širši krog ljudi, se je posluževal tiska.

Vatikanska knjižnica hrani edini znani izvod Trubarjeve *Cerkovne ordninge*, ki jo je našel dr. Jožko Markuža. *Semeniška knjižnica* v

Ljubljani med drugim hrani Trubarjev *Ta celi psalter Davidov* (1566), njegov prevod Lutrove *Hišne postile* z nemškim izvirnikom (1595) ter glagolske *Artikule* (1562). Slovenske protestantske knjige so na voljo tudi v knjižnicah v Regensburgu in Münchnu (*Bayerische Staatsbibliothek*), pa tudi po drugih knjižnicah po svetu, vendar zaradi nepoznavanja slovenske zgodovine, jezika in teološke vsebine ostajajo neevidentirane.

Simpozij je na podlagi virov ponovno ovrednotil vlogo ljubljanskega škofa Tomaža Hrena in njegov odnos do protestantizma. Škof Hren, ki v javnosti še danes velja za velikega nasprotnika protestantizma in požigalca protestantskih knjig, je papeža prosil za dovoljenje, da bi katoličani smeli uporabljati Dalmatinovo *Biblijo*.

Predavanja bodo na voljo v zborniku, ki ga bo v letu 2009 izdala založba *Mohorjeva družba*.

Andrej Saje